

Tymofiy Havryliv Romano ilgesys

Ukrainoje autoriai gali rašyti ką nori. Prieš dvidešimt metų, nepaisant *perestroikos*, toks teiginys būtų reiškęs viso labo tuščią viltį. Nuo tada praėjo ne tiek jau daug laiko, bet, jei demokratijos matu laikytume kūrybos laisvę, be jokių abejonių galėtume tvirtinti, kad demokratija Ukrainoje sėkmingai įsitvirtino, be to, ji yra *normali*, o ne *valdoma*.

Realybėje meno laisvė reiškia socialinę jo marginalizaciją. Menas gauna juokdario licenciją. Po 1990 metų jis domina vis mažesnę pašvęstųjų skaičių. Karnavališkas jo įsiveržimas į avansceną iškart po Sovietų Sąjungos žlugimo buvo trumpalaikis, netrukus jam teko vėl pasitraukti į užribį. Jis sugrįžo kur buvęs dėl gerokai banalesnių priežasčių negu persekiojimais ar diktatūra — paprasčiausiai pristigo pinigų. Didžiulės leidyklos Kijeve ir kituose Ukrainos miestuose, sovietmečiu leidusios knygas šimtu keturiasdešimčia kalbų, dabar tapo dūstančiais ir nerangiais leviatanais be vandens. Jos vegetuoja, panašiai kaip koncertų salės ir operos rūmai nuomoja garsias, neretai nuostabias, tačiau keistas patalpas, kol galiausiai jas praranda, nes beviltiškai pralaimi neteisingus teismo procesus. Ne visus, bet daugelį. Knygynai, kadaise buvę pavyzdiniais sovietinės rinkodaros tinklais, aprėpiančiais kiekvieną kaimą, kad patenkintų naujus poreikius, virto kosmetikos parduotuvėmis, kirpyklomis, filmų ryškinimo studijomis, gastronomais, elektronikos parduotuvėmis, tualetinio popieriaus ir laikraščių kioskais, pinigų keityklomis, vaistinėmis ir prabangos daiktų parduotuvėmis.

Laikai, kai į poezijos skaitymus susirinkdavo šimtai klausytojų, nugrimzdo į praeitį kaip seniai išnykęs politizuotos visuomenės reiškinys. Per Oranžinę revoliuciją visuomenė vėl politizavosi, tačiau net ir tada rašytojai atliko gerokai kuklesnį vaidmenį, negu yra linkę pripažinti. Daugelio manymu, gerai, kad literatūra atsisakė politikavimo, nes jis nuskurdina tiek formą, tiek turinį, bet kiti sako, kad, užsidariusi dramblio kaulo bokšte, kūryba prarado kontaktą su publika ir pernelyg greitai pamiršo žiaurumus, kurie pavertė literatūrą totalitarinės sistemos ideologiniu rupu.

Literatūra pasidavė (beveik tiesiogine šio žodžio reikšme) laisvei, kuria naudojasi iki šiol. Literatūros laisvė elgtis taip, kaip nori, o ypač jos nusišalinimas nuo politikos, paaiškina, kodėl per pastaruosius pusantrą dešimtmečių rašytojai, priešingai negu jų kolegos žurnalistai, nebuvo persekiojami. Nužudytų žurnalistų sąrašas pernelyg ilgas, kad galėtume kalbėti apie tikrą demokratijos pergalę. Rašytojų tekstai, nors ir kritiškai režimo atžvilgiu, daro poveikį labai nedideliame žmonių skaičiui, be to, jie pernelyg abstraktūs, kad keltų pavojų konkrečioms nomenklatūros verslo interesams. Dėl ekonominių priežasčių literatūros kūriniai leidžiami retai, net ir sėkmingai atveju jų tiražai maži, be jokios didesnės komercinės vilties. Prozos veikalo tiražas nukrito vidutiniškai penkiasdešimt kartų (nuo 50 000 iki 1000

egzempliorių), poezijos — dvidešimt kartų (nuo 10 000 iki 500 egzempliorių). Vidurinėsios kartos rašytojai labai trumpai flirtavo su politika. Tai nereiškia, kad nebuvo kritiškų požiūrių. Priešingai. Tačiau jie nutolo nuo kasdieninės politikos, ją apmąstydavo tik kritiškai kas *stebėtojas*, kartais apimtas neviltingais, kartais persiėmęs juodu humoru. Grupė senosios kartos autorių vis dėlto įsivėlė į politiką ir sukūrė tai, kas dabar vadinama dešimtojo dešimtmečio politine poezija.

Freudas apsišverktu — cituojant pavadinimą romano, prie kurio dar grįšiu. Verkiu ir literatūros kritikai. Atlaidūs nebent skaitytojais.

Žiniasklaida ir žemesniosios literatūrinės formos

Nuo 1990 m. pabaigos išpopuliarėjo specialus bendradarbiavimo forma tarp rašytojų ir žiniasklaidos. Nemažai laikraščiai pasiūlė rašytojams nuolatines skiltis: tarp jų — Oksanai Zabuzko, Jurijui Andruchovyčui, Volodimirui Jeskilevui, Tarasui Prochaškai, Ljubkai Deres, Stepanui Prociukui. Nemažai jų rašinių — puikūs žemesniosios literatūrinės formos pavyzdžiai. Sovietmečiu ideologiškai monopolizuotus kultūrinius dienraščius priedus šis bendradarbiavimas atgaivino. Oksana Zabuzko savo skilčių rinkinį "2000-ųjų reportažas" paskelbė atskira knyga — politinius ir kasdieninio socialinio gyvenimo įvykius rašytoja nagrinėja iš kultūrinės perspektyvos. Būtent ukrainų rašytojų ir intelektualų (politinių) kultūriniai straipsniai žiniasklaidoje sudarė didžiąją Oranžinės revoliucijos apmąstymų dalį.

Kelionių lektūra, kaip žemesnioji literatūros forma, kultūrinuose dienraščius prieduose pastaruoju metu tapo itin populiari. Rašytojai siunčiami į užsienį, ima interviu iš įvairių žmonių. Kelionių tikslas — apčiuopti Europos ribas. "Šiandien, jei vykstama į *Europą*, jau nebevykstama į *užsienį*. Pašto karietų laikų koncepcija! Aš išvykau geriausiu atveju į *nežinomybę*", — taip savo knygos "Baltieji miestai" įžangoje prieš 80 metų rašė dar vienas keliautojas — mano tėvynainis Josephas Rothas.

Žemesniosios literatūrinės formos išsilaukė geriau negu aukštesniosios. Tai tinka ir dailei — monumentalesios formos kol kas neatsigavo, ir kinui, atsidūrusiam ties finansiniu bankrotu. Ir tai atsitiko šalyje, kurioje klestėjo ekspresionistiniai Oleksandro Dovženkos filmai, politinis Sergejaus Paradžanovo kinas, o politikai nuolat pabrėždavo "didžią kultūrą ir turtingas tradicijas". Tačiau ir žemesniosios literatūros formoms sekasi nevienodai: novelė liovėsi gyvavusi kaip kažkas senamadiška, nedaug parašoma ir apsakymų, nors, pasak Antono Čechovo, "trumpumas — talento brolis". Priešingai negu poezijai, apsakymo žanrui įsitvirtinti nepavyko.

Ukraina — poezijos žemė, poetiška šalis, kurioje poetizuojama viskas: praeitis ir ateitis, herojiški poelgiai ir kriminalai, tačiau nebeaišku, kur yra riba, kurią peržengus herojiški poelgiai tampa kriminaliniu nusikaltimu. Ir kas buvo pirmiau — žygdarbis ar kriminalas? Dažniausiai vienas susijęs su kitu. Hanso Georgo Gadamerio teiginys, kad vokiečiai neišugdė didžio pasakotojo, tačiau turi puikių poetų (nors aš tuo labai abejoju — ne vokiečių poetų talentu, bet prozininkų bejėgiškumu), tinka ir ukrainams. Pasigėrėtinas XX a. trečiojo dešimtmečio ukrainų modernistų bandymas sukurti ukrainišką romaną ir tokį politinį bei kultūrinį (*sic!*) žargoną, kuris būtų, kaip iš didžiai pareikšta, "geliantis iš pašaknų".

Per pastaruosius dešimtmečius poezija išbandė visas įsivaizduojamas formas ir temas. Didžioji jos dalis buvo tik kartojimas ar atradimas iš naujo to,

kas jau pamirš ta. Didžioji jos dalis žavė jo virtuoziš kumu. Pavyzdžiui, eksperimentinė, akustinė ir vizualinė poezija. Bet po 2007–ųjų leidė jai, prozą leidžiantys daugmaž be problemų, vis dažniau atsikako leisti net gerai žinomų, populiarių poetų knygas.

Romanas kaip iššūkis: "Paslaptis"

Romanas tebė ra didžiausias iš š ūkis. Romanų skaičius kasmet didė ja, tačiau kokios temos ir kaip juose nagrinė jamos? Pamė ginsiu pristatyti penkis naujus romanus, kurie, manau, yra pavyzdiniai.

Vakaruose turbūt geriausiai žinomas ukrainų autorius yra Jurijus Andruchovyčius. Aptarsiu jo naujausią knygą "Paslaptis" (Charkiv: *Folio*, 2007). Bent jau vokiš kai ir lenkiš kai kalbančiuose kraš tuose, vadinamuose Vidurio Europa, Ukrainos literatūrai atstovauja Andruchovyčius. Savo š alyje jis taip pat yra vienas žymiausių romanistų. "Armijos istorijos" (ankstyvieji Andruchovyčiaus tekstai, skelbti įvairiuose žurnaluose) mažiau populiariūs už penkis jo romanus, nors penktasis — "Paslaptis" turi paantraš tę *Vietoj romano*. "Vietoj" — bet vis tiek "romano". Interviu ir pirmosiose ukrainiš kose recenzijose (taip laikraš čiai vadina trumpą bendro pobūdžio informaciją, pateikiamą pasirodžius naujai knygai ar skaitiniams, nes literatūros kritika Ukrainoje, deja, nunykusi — literatūra egzistuoja, bet jokio rimtesnio diskurso apie ją nė ra) š i knyga vadinama romanu.

Perskaičiau "Paslaptį" įdė miai, atidžiai, nors nesu Šerlokas Holmsas ir tą žinau. Įdė miai ir atidžiai "Paslaptį" skaičiau todėl, kad ji byloja ypatingu būdu, taip kalbė ti gali tik memuarai. Ši knyga — tai atsiminimai, autobiografija ir gyvenimo apmąstymas vienu metu. Autobiografija, nes raš oma apie vaikystę ir paauglystę. Memuarai, nes prisimenamas suaugusio žmogaus gyvenimas, kalbamasi su garsiomis asmenybė mis, aptariamoms politinė s tendencijos ir nuobodus kasdieninis gyvenimas. Žymiausias asmuo, su kuriuo kalbamasi, yra... Jurijus Andruchovyčius. Jis daro interviu su savimi. Klausimus užduoda jo *alter ego* — Berlyno žurnalistas Egonas Altas. Mane labiausiai domina ne faktų perteikimas, ne kitų suvokimas prisimenant patį save, bet tie prisiminimai, kurie susiję su *mano* era ir *mano* topografija. Tas pats miestas, tie patys žmonė s, tos pačios gatvė s, tie patys traukiniai ir geležinkelio stotys, ta pati mokykla, nors apie ją tik užsimenama. Daugybė kitų miestų ir kelionių. Skaitytojai gauna galimybę pajusti pastarųjų keturių deš imtmečių atmosferą, tačiau labiausiai atsiskleidžia pasakotojo, klausinė jančio patį save, vertybė s ir vertinimai, nes visa tai glaudžiai susiję su autobiografiniu raš ymu, su memuarais.

Svetimųjų arba kitų nutolusiųjų apibūdinimai ir aptarimas, *tų dienų*– visų pirma septintojo ir deš imtojo deš imtmečio — gyvenimo apraš ymai nė ra stiprioji š ios knygos pusė . To ir nereikė tų tikė tis iš autobiografijos. Tačiau to tikimė s iš memuarų. Skaitydamas negalė jau atsikratyti jausmo, kad pernelyg iš aukš to žvelgiama į kitus žmones — iš perspektyvos, kuri neš ildo: autorius yra aukš čiau, o kiti — žemiau. Prieš ingai negu ankstyvuosiuose Andruchovyčiaus romanuose, skirtumas tarp virš aus ir apačios neiš nyksta karnavalo siautulyje. Knygoje į tai žiūrima rimtai. Galbūt klystu. Galbūt toks požiūris į kitus koduotas totalitarinio režimo nežmoniš kume. Galbūt prisiminimai lemia, kad dabartis, kai pasakojama, iš aukš to žvelgia į tai, kas prisimenama, todėl kiti atsiduria gerokai žemiau už tą, kuris prisimena save, net jei memuarai susiję su 2005–ųjų įvykiais Berlyne.

Humaniš kiausios, geriausiai pavykusios yra tos knygos vietos, kuriose rašytojas aptaria savo santykius su tėvu. Toks yra ir tėvo portretas, mozaikiškas kai išbarstytas per visą knygą, ir tai kelia susižavėjimą. Šiose dalyse "Paslaptis" persmelkta poetinio jausmo. Veikiausiai vienintelė galima "mano gyvenimo" metafora — tai privatus ir intymaus pakylėjimas į fantazijos sferą, kur vyriškas ir moteriškas pradai švenčia mistišką sąjungą ar bent jau nori ją šventi. Sąžiningumą reikia gerbti. Sąžiningumu Andruchovyčius skiriasi nuo tų vyresnės kartos kolegų, kurie stilizuoja save kaip aukas ir herojus. "Paslaptis" išvengia herojinio kičo. Jei ir užsimenama apie heroizmą, tai visuomet ironiškai. Priešingai nei herojiniam kiče, Andruchovyčius neima į kabutes to, kas vadinama "seksualine sfera". Atvirkščiai — jis tai akcentuoja nuo tos akimirkos, kai būdamas moksleivis atrado turįs penį, iki penktą dešimtį įpusė jūsi žmogaus seksualinių fantazijų kažkur tarp Šionebergo ir Bundesplaco stotelių Berlyne; gyva patirtis, kai interviu viduryje abu — tas, kuris klausia, ir tas, kuris atsako, — ima kalbėtis apie tamsią moterį, tiksliau, apie jos užpakalį. Iki tam tikro lygio knygą skaitai kaip alternatyvų gyvenimo aprašymą, priešingą daugumai autobiografijų, parašytų nutaisius veidmainiškai tyraminą. Kad atsikratytum kičinio tyrumo, apsimestinio tikėjimo, neva žmogus sudarytas vien iš dvasinio prado, reikia mestis į kitą kraštutinumą, reikia laipsniškai redukuoti personažą iki jo genitalijų — penio ar vaginos arba, kaip minėta epizode, iki užpakalio (žinoma, moteriško). Šis epizodas kelia aliuzijų su Andruchovyčiaus ankstyvuojančiu romanu "Moskoviada". Ratas (arba "Dvyliktas ratas" pagal jo kito romano pavadinimą) užsidaro.

"Paslaptį" galima skaityti ir kaip įvadą į "Bu–Ba–Bu" ratą (čia turiu galvoje Viktorą Neboraką, kurio knygą "Bazilevai" irgi aptarsiu). "Paslaptis" apima nesena literatūros istoriją — jos veikėjai yra žinomi rašytojai, dailininkai, intelektualai, kurių dauguma tebėra gyvi, tebedirba ir tebekuria. Pavyzdžiui, Mykola Riabčukas jaunesnei kartai yra toks pat svarbus, koks jaunystėje buvo Jurijus Andruchovyčius — intelektualas, neleidžiantis, kad jį pavergtų laikas ar aplinkybės. "Paslaptis", kaip įprasta literatūros istorijose, paremta citatomis iš Andruchovyčiaus tekstų. Kiekvieno autoriaus autobiografija — tai kartu ir literatūros istorija. Kai kurios autobiografijos yra veikalų sukūrimo istorijos arba jų interpretacijos. Šioji ne tokia. Arba ne tik tokia. Tačiau (kaip ir kitos) ji paremta savistaba.

Bu–Ba–Bu ir Lvivo tekstas

Viktoro Neborako "Bazilevai" (Lviv: *Sribne slovo*, 2006) artimi "Paslapčiai". Abi knygos dažniausiai vadinamos romanais.

Viktoras Neborakas yra literatūros grupės "Bu–Ba–Bu" bendrasteigėjas, poetas ir eseistas, "vienas nuosekliausių Lvivo teksto moderniojoje ukrainų literatūroje kūrėjų", kaip teigiama knygos anotacijoje. Neborakas yra ir vienas iš keleto asmenų, minimų "Paslapyje", — būtent jam Andruchovyčius siunčia laiškus, susijusius su dviguba literatūros ir vyriškos jaunystės tema. Viktoras Neborakas pasakoja Lembergo mitą, kurio veikėjas yra jis pats. "Bazilevai" — tai irgi memuarai, audžiant tankų, metamorfozių turtingą pasakojimą. Romanas primena fikciją, yra koduotas, neobarokinis. Nuo 1990–ųjų Ukrainos literatūra — tiek proza, tiek poezija — glaudžiai susijusi su ukrainų XVII–XVIII amžiaus baroku, žinomu kaip "mokytojų", "vienuolių" arba "kazokų" barokas. Tikrasis knygos *topos* yra Lvivas arba Lembergas — taip jį vadino vokiečiai. Romano veikėjas vaikštoja to miesto gatvėmis, nuklysta į istoriją, prisimena jaunystę, bando surasti save mieste ir atrasti miestą savyje. Lvivas ir autoriaus jaunystės epizodai perteikiami eseistine maniera, šios temos dominuoja ir

daugelyje Neborako eilėraščių.

Šis rašytojas neprieštarautų, jei pavadintume jį urbanistiniu Lvivo poetu. Būtent "Bu–Ba–Bu" grupė, Neborakas ir Andruchovyčius sukūrė ir tebekuria Lvivo mitą. Abu nagrinėja tą patį periodą ir iš esmės panašias temas. Juo įdomiau, kai jas artikuliuoja du skirtingi balsai. Tačiau Andruchovyčius atstovauja vakarietiškoji lotynų tradicija, o Neborako balse, ieškodami sąveikų su modernia Europa, girdėti Bizantijos aidai.

Taraso Prochaškos knyga "Iš to galima sukurti kelias istorijas" (Ivano–Frankivsk: *Lilea NV*, 2005) sąmoningu fragmentišku irgi artima "Paslapčiams". Veiksmas vyksta Ivano–Frankivske, anksčiau vadintame Stanislavovu. Tai miestas, suvaidinęs esminį vaidmenį ir "Paslaptyje" — čia jis intymiai ir pašalpia vadinamas Franiaku. Žvelgiant geografiškai, tiek "Paslaptyje", tiek "Bazilevi", tiek "Iš to galima sukurti kelias istorijas" yra Galicijos knygos. Ir veikiausiai ne tik geografiškai.

Vietoj romanų čia turime reikalą su memuarų rinkiniais. Tai fragmentai, iš kurių buvo galima sukurti romanus. Bet jie jais netapo. Kodėl?

Kelionė į save

Pristatysiu dar dvi knygas — abi jas parašė moterys, turinčios skirtingą rašymo patirtį ir priklausančios skirtingoms kartoms. Irena Karpa knygoje "Freudas apsiverktų" (Charkiv: *Folio*, 2006) reprezentuoja tai, kas vadinama "ateinančia ir nueinančia literatūra". Tai Ljubko Deres ar netgi jaunesnės Tanjos Malarčiuk karta. Jos ir jų tekstai labai anksti atkreipė daugelio dėmesį. Deres neseniai sulaukė pasisekimo Lenkijoje, be to, jos kūriniai išleido garsi Frankfurto leidykla *Suhrkamp*. Anie trys jau aptarti "Galicijos autorių" tekstai tereikia daugiau ar mažiau pridengtos, nors įdomios ir informatyvios, autobiografijos, o galicijietės Karpos "Freudas apsiverktų" yra kelionių romanas. Kaip galima nuspėti, — tai kelionė į save, klajojant po Indoneziją ir Indiją, užsukant į Maskvą, Kijevą ir, žinoma, Paryžių... Visur atsiskleidžia savasties dalis, atrandama nemažai egzotikos. Tai nereikia prieštaros, binarinės opozicijos tarp kelionių lektūros ir autobiografijos, nes abu žanrai turi daug formos ir teminių panašumų, pasižymi metaforišku santykiu. Galiausiai argi autobiografija nėra kelionė į savo praeitį, o kelionių lektūra — į save? Autorė drįsta leisti į globalizuotą pasaulį be patikimų atramų: Galicijos, Karpatų kalnų, Vidurio Europos, Habsburgų. Romano žangoje poetas ir eseistas Andrejus Bondaras vadina jį "pirmu kolonijiniu romanu Ukrainos literatūroje". Ironiška, žinoma, ne pati knyga, bet tai, kad jai taikomas būdvardis "kolonijinis".

Karpos kūrinio atvirumas ir kompetencija stulbina. Ši kelionių knyga yra romanas romane: jame gausu kelionių lektūros fragmentų — tai pastabos, kurias veikė ja Marla Friksen užsirašė keliaudama ir sporadiškai cituoja. Nežinomos šalys ir salos, tolimi kontinentai tampa fonu, akompanuojančiu vienokios savasties susidūrimui su kitokia savastimi. Užmezgami nauji santykiai ir įvertinami seni. Kalbamasi su praeities intelektualėmis. Apibūdinamas vietinis koloritas. Laiko ženklai pastebimi visur, ar tai būtų Azija, ar Europa, Kijevas ar Paryžius, Indijos metropoliai ar Himalajų kaimai. Kartais visa tai piešiama šviesiomis spalvomis, kartais negrabiais užrašais "Mėgaukis kokakola". Dokumentinę knygos dalį sudaro fotografijos. Kai kurias iš jų padarė pati autorė, neslėpdama, kad šis romanas — tai irgi autobiografija, koduota kaip kelionių lektūra, paversta fikcija pasitelkus Marlos Friksen personažą, jos meilės ir kelionių nuotykius, iš duodančius siekį

atsinaujinti ir nesugebėjimą rasti savęs.

Tačiau romanas įdomus ir dėl kitų priežasčių: dėl turtingos leksikos, dėl tabu laužymo, dėl kalbos perkūrimo. Ukrainų kalbą, sovietmečiu nusisintą, paverstą dirbtine, autorė praturtina naujomis sąvokomis naujoms realijoms įvardyti, naujadarais ir objektų pavadinimais. Jaunatviškos idiomos čia puikiausiai tinka. Irena Karpa sugebėjo prastokalbę pakeisti įtikinama sava kalba. Koks natūralus yra jos tonas! Karpa subtiliai laužo ir socialinius, ir literatūrinius tabu, tam, kas uždrausta, suteikdama natūralų balsą. Palyginti su ja, Andruchovyčius ir Neborakas yra "žali" jaunuoliai, kurie pernelyg ilgai grūmėsi su vyresniosios kartos nesąžiningumu. Be kitų dalykų, ji sukūrė ir prielaidas gyvam ukrainų kalbos proveržiui. Tai nereiškia, kad literatūra nuo šiol turės būti rašoma tik šitaip. Tačiau tai reiškia kalbos emancipaciją — visų pirma leksikos ir tematikos požiūriais, — o tai jau nemažai.

Ypatingą padėtį užima Irenos Rozdobudko romanas "Saga" su paantrašte *Psichograma* (Charkiv: Folio, 2007). Su jau aptartais kūriniiais jis turi šią bendrą bent dviem aspektais. Kaip ir Andruchovyčius, Neborakas ar Prochaško, ši autorė stengiasi pastarąjį dešimtmetį suvokti pasitelkdama literatūrą. Ji perkuria kalbą kaip ir Karpa, tačiau yra keletas reikšmingų skirtumų. Rozdobudko parašė visiškai pramanytą tekstą. Jos iš rastą kalbą dauguma literatūros kritikų atmeta kaip pernelyg beletristinę. Tačiau kam nors reikėjo to imtis! Vietinis akademinis sektorius man primena *Prancūzijos akademiją*, nes leksiką ir tematiką saugo pernelyg konservatyviai. O juk būtent Rozdobudko padėjo ukrainų kalbai išgyventi — tai ji rašė tekstus, kurie sugrąžino 1990-ųjų pradžioje prarastus skaitytojus. Galima vadinti tai masine ar populiariąja literatūra, tačiau, kol rašoma gerai, ji vis tiek yra literatūra. Beje, šis beletristinis romanas kompozicijos požiūriu iš visų aptartų yra sudėtingiausias. Pasakojimas pirmuoju asmeniu prieš priešinamas autoriniam naratyvui — pirmuoju asmeniu kalba vyras (šiuo žanre moterų balsais paprastai kalba vyrai), o moterys slepiasi už autorinio naratyvo.

Kodėl iš skyriaus šias penkias knygas? Ką jos atskleidžia? Pirmiausia tai, kad Ukrainos literatūra ilgisi romano. Antra, didžiulį memuarų ir autobiografijų poreikį, tiesa, jį bando patenkinti žmonės, kurie net nėra rašytojai. Apmąstymų apie praeitį pastaraisiais metais išleista itin daug — tai vadinamieji nacionalinės ir kolektyvinės atminties kūriniai, pasakojantys apie asmeninius likimus ir perteikti rašytine forma. Trečia, akivaizdus poreikis literatūriškai nušviesti nesena XX amžiaus praeitį, tačiau tai daroma, pasak "Fausto" vertėjo į bulgarų kalbą Ljubomiro Ilievo, "ne pikta ir ne nostalgis kai". Autobiografijos žanras jau nebesusidoroja su šiuo iššūkiu. Galima tik puoselėti viltį, kad pastangos, sudėtos į autobiografinės formos kūrinius, yra uvertiūra į tikrą šios epochos romaną, o kai jis pasirodys, jame bus pasakojama apie įvykius, kurie dar ne tokie seni, kad mūsų jau nebedomintų. Tai bus vakarykštės ir šios dienos *pasaulio išvertimas* — ne pažodinis ir ne vertimas tarp eilučių. Nes literatūra yra būtent tokia.

Published 2008-05-29

Original in German

Translation by Almantas Samalavičius

Contribution by Kultūros barai

(c) Timofiy Havryliv

(c) Eurozine